

ІНШОМОВНА ШКІЛЬНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ПОЛІКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

Іншомовна політика в нашій державі на сучасному етапі характеризується оновленням і суттєвими зрушеннями у таких напрямках: збільшення кількості мов, що вивчаються; зростання кількості осіб, які володіють принаймні однією іноземною мовою; започаткування вивчення кількох іноземних мов у середніх навчальних закладах; вивчення іноземної мови на ранніх етапах навчання; збільшення кількості академічних годин на вивчення іноземної мови в університетах; застосування іноземної мови в якості робочої в деяких вищих закладах освіти.

Сьогодні іншомовна освіта в Україні розглядається як полікультурний, полілінгвальний простір; провідні принципи її реалізації ґрунтуються на мовному й культурному плюралізмі.

Основні засади полікультурної політики Української держави закріплені в Конституції України, Національній доктрині розвитку освіти в Україні, Концепції загальної середньої освіти, Законі України “Про загальну середню освіту”, Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності, Законах “Про національні меншини в Україні”, “Про свободу совісті та релігійні організації”, “Про охорону дитинства”, “Про попередження насильства в сім’ї” та інших чинних документах.

У Статті 10 Конституції України йдеться мова про те, що “державою сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України”. А в Статті 18 йде мова про зовнішньополітичну діяльність, яка

передбачає “підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальновизнаними принципами і нормами міжнародного права” [1].

У Національній доктрині розвитку освіти (2002) полікультурний аспект найбільш повно представлений у розділі “Стратегія мовної освіти”, в якому зазначається, що “у державі створюється система безперервної мовної освіти, що забезпечує обов’язкове оволодіння громадянами України державною мовою, можливість опановувати рідну (національну) і практично володіти хоча б однією іноземною мовою. Освіта сприяє розвитку високої мовної культури громадян, вихованню поваги до державної мови та мов національних меншин України, толерантності у ставленні до носіїв різних мов і культур” [3].

Помітно більша увага приділена полікультурній освіті у Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності (2000), яка тут розглядається як “навчання різноманітності культур, виховання поваги та почуття гідності у представників усіх культур, незважаючи на расове або етнічне походження, сприйняття взаємозв’язку та взаємовпливу загальнолюдського та національного компонентів культури в широкому значенні” [2].

Широкомасштабна виважена мовна політика нашої держави спрямована на обов’язкове вивчення державної мови всіма громадянами, досконале володіння рідною мовою кожним її носієм та знання кількох іноземних мов, виховання мовної толерантності.

Згідно з офіційними даними, Україна за етнічним складом є гетерогенною, оскільки відсоток національних меншин перевищує 10 %. На території нашої країни проживають представники 125 етносів, які є носіями своєї культури і мови [5, с. 37-41].

Наразі для врахування освітніх потреб та розвитку етнокультури етнічних груп в Україні формується мережа загальноосвітніх шкіл з

навчанням мовами національних меншин. Працюють 2940 шкіл із російською мовою навчання, 104 – з румунською, 64 – з угорською, 5 – з єврейською, 3 – з польською, 2 – з кримськотатарською. Загалом викладання мовами національних меншин здійснюється у 15 % українських шкіл. Крім того, 2339 (11 %) шкіл є двомовними: однією з мов викладання в них є українська, іншою – мова національної меншини [4].

У результаті аналізу законодавчих документ, у яких розкривається мовна політика України, наукових джерел можна виокремити провідні полікультурні тенденції розвитку української іншомовної освіти: поступове здійснення державою ефективної мовної політики, яка забезпечує дієву реалізацію стратегії полікультурної мовної освіти, стійку увагу суспільства до загального рівня мовної культури населення; посилення соціокультурного контексту змісту сучасної іншомовної освіти; активізація діяльності педагогічних і громадських організацій з метою посилення уваги суспільства до проблем мовної освіти, а також консолідація зусиль науковців, педагогів, батьків, які спрямовані на розв'язання актуальних завдань сучасної полікультурної освіти; цілеспрямоване оновлення державного стандарту сучасної мовної освіти, що дає змогу піднести її на якісно новий рівень, сприяє формуванню мовної особистості, забезпечує кожному учневі вільне володіння державною, рідною, іноземними мовами; удосконалення професійної підготовки вчителів-словесників, викладачів мов на засадах полікультурності; створення належного нормативно-методичного забезпечення.

Таким чином, можна констатувати, що Україна має цінний досвід навчання та вивчення іноземних мов на засадах полікультурності. Але загалом увага освітян до проблем міжетнічних відносин – не надто велика, порівняно з іншими проблемами, які вважаються пріоритетнішими. Як негативний момент можна констатувати майже цілковиту відсутність у

законодавчих актах, що регулюють сферу освіти, окремих розділів чи статей, які прямо й конкретно стосуються питання створення та функціонування шкільництва для меншин.

Отже, проблема залишається відкритою і потребує подальших зусиль, адже ми не можемо стверджувати, що за умови досить давньої традиції обов'язковості вивчення іноземної мови в шкільній освіті в нашій країні насправді можна говорити про сформованість багатомовної нації, підготовленість більшості громадян до спілкування у сучасному багатомовному й багатокультурному світі. А це ще раз підкреслює важливість вивчення іноземних мов, що сприяє значною мірою всебічному розвитку особистості, здатної до вигідної участі в міжнародному співробітництві і формуванні нового ставлення до України в усьому світі.

Список використаних джерел

1. Конституція України. – К. : Парламентське видавництво, 1997. – 96 с.
2. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Джерело педагогічної майстерності. Громадянська освіта школярів / Науково-методичний журнал. – Випуск № 1 (33). – Ч. 1–2. – Харків : ХОНМІБО, 2005. – С. 35–45.
3. Про національну доктрину розвитку освіти президент України; Указ, Доктрина від 17.04.2002 № 347/2002/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
4. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com.ua/16801028/politologiya/natsionalna_etnopolitika_chinnik_zovnishnopolitichnoy_i_stabilnosti_ukrayini
5. Чорний С. І. Національний склад населення України в ХХ сторіччі : довідник / С. І. Чорний. – К., 2001. – 85 с.